

Anica Tomić

Not your bitch!

Pokušaj davanja osvrta na djelovanje grupe Not your bitch! suočio me sa zapanjujućom činjenicom da gotovo nitko od nas u to vrijeme nije ništa arhivirao osim pokoje kopije najave ili pak programčića predstave. Tekst čine tek fragmenti vlastitog sjećanja, ulomci sačuvanih članaka ili osvrta o družini bez datuma, te razgovor s Majom Kovač (koja trenutno studira filmsku režiju u Pragu) vođen trinaest godina poslije putem e-maila. Ovaj je osvrt dakle subjektivan, isprekidan i pomalo šizofreni fragment nikad ispisanog članka o družini, pokušaj (ne)objektivnog osvrta i rekonstrukcije vremena u kojem smo mislili da mijenjamo svijet.

I. REVOLT 1997. godine

Aasocijacije nastale iz razgovora s Majom Kovač i Anicom Tomić¹ "Dramska družina Not your bitch! osnovana je krajem 1996. godine. Nastupajući s pomalo feminističkih pozicija postale su prave mlade predstavnice novog iščitavanja feminizma (...) osnovana je kao reakcija na bijedu događanja u kazališnom životu, a osnivačice su

bile Maja Kovač, Sanja Hrenar i Marina Petković, sve polaznice X. gimnazije, pa je grupa jedno vrijeme djelovala u okviru nje, da bi se kasnije registrirala kao dio Grupe mladih Post Pesimista Antiratne kampanje Hrvatske. Družinom drmaju tri njene osnivačice i Anica Tomić (koja se priključuje 1997. godine).

Članovi su mladi ljudi, srednjoškolci i studenti, a svi polaznici ZeKaeMovog dramskog studija. Maja Kovač, Marina Petković i Sanja Hrenar igraju u obje predstave (*Gole i čelave*, te *Ja te volim manje ili suviše...*), a u drugoj su još Anica Tomić, Iva Čosić-Dragan, Sonja Desnica, Marko Makovičić, Marijan Mihađinec, Tomislav Belko-Hunjak, Marko Čopor i Hrvoje Perc.

Gole i čelave naziv je njihove prve predstave, koja je proglašena jednom od tri najbolje na Lidranu 1997. godine, i jednom od četiri najbolje na 1. FKAZ-u, a njom su osvojile i nagradu za najbolje glumice na 37. festivalu hrvatskih kazališnih amatera koji je održan u Murteru. Maja piše: "Predstavu pokazujemo u obliku kaleidoskopa, gdje otvoreno, odnosno zatvoreno, zadržavamo nužni odmak između stvarnog i izmišljenog (umjetničkog) života."² Šteta što više djevojke ne igraju tu predstavu.

Ja te volim, manje ili suviše, izobličeno pokvarenošću kao što je ostali svijet, ako se pokvarenost može objasniti kao način na koji drugi ljudi misle – pogadate, to je naziv njihove druge predstave. Osmislile

Gole i čelave

Mi smo radili što god smo htjeli, nismo imali podršku institucija jer nam nisu trebale. Postavili smo se kao mladi kreativni ljudi koji se bave alternativnim kazalištem i koji su osnovali mikrokozmos unutar svog neaktivnog okruženja.

su je, režirale i koreografirale M. Kovač i A. Tomić, a odgovornost za tehniku podijelili su Mario Kovač i Kristina Tomić. Predstava se bavi problemom muško-ženskih odnosa, ukazuje na negativnost bilo koje dominacije i iskazuje težnju za jednakosti žena i muškaraca. S *Ja te volim...* nastupile su na 2. FKAZ-u, 38. FHKA-u (Stari Grad na Hvaru) i na 4. PUF-u. Također, šteta što više ne igra.

Publika prema njima nije ravnodušna, niti umjerena u ocjeni. Ili ih primaju kao nešto novo, svježe, kvalitetno i fenomenalno ili ih odbacuju kao nešto bedasto, perverzno, bolesno...

Brucošice, Maja studira za tetu u vrtiću, a Anica je upisala kroatistiku i komparativnu književnost na Filozofskom. Ne žele na zagrebačku ADU..."

II. REVOLT 2010. godine

Razgovor Maje Kovač i Anice Tomić (trinaest godina poslije putem e-maila)

Anica: Koji je bio početni impuls da uopće osnuješ grupu, je li ona imala veze s političkom i društvenom situacijom u Hrvatskoj devedesetih i je li njeno osnivanje bilo vezano s tadašnjom negacijom kulture mladih od raznih političkih i kulturnih institucija?

Maja: Početni impuls predstavljala je potreba za kreativnim izražavanjem osobnih ideja kroz glas, tijelo i osjećaje. Imala je veze s političkom situacijom u Hrvatskoj 1990-ih jer okolina nije imala sluha za pozitivno i humano razmišljanje o razvoju čovjeka kao individue koja istražuje samog sebe i svoje potencijale. Temeljne misli hrvatskog čovjeka bile su: zgazi, ubij, slijepo izvršavaju naredbe, budi žrtva, budi ponosan, rađaj hrvatsku djecu... Imala sam potrebu izdvojiti se kao pojedinac, a ne biti dio hrvatske mase. U stvari, mislim da nije bilo nikakve komunikacije između političkih i kulturnih institucija i nas mladih. Mi smo radili što god smo htjeli, nismo imali podršku institucija jer nam nisu trebale. Postavili smo se kao mladi kreativni ljudi koji se bave alternativnim kazalištem i koji su osnovali mikrokozmos unutar svog neaktivnog okruženja.

Anica: Koja je bila osnovna ideja grupe? Mislim na strukturu, ali i na sadržaje koje si u njoj iznosila.

Maja: U početku je to bilo istraživanje samog sebe, vrsta kreativnih izražavanja i naravno iznošenje ideja koje su nas zanimala. Bavili smo se osobnim identitetom općenito i unutar društva koje nam je namijenilo neku ulogu, npr. biti žena, biti učenik...

Zanimala nas je mogućnost raskidanja sa starim razmišljanjima, tradicijom, i otkrivanje nečega što nam je zajedničko, a to je biti prvenstveno čovjek, a onda izabrati svojom voljom rod kroz koji ćemo komunicirati s okolinom.

Ja te volim, manje ili suviše, izobličeno pokvarenošću kao što je ostali svijet, ako se pokvarenost može objasniti kao način na koji drugi ljudi misle...

Anica: Na koji način su nastajali materijali izvedaba za dvije predstave koje je grupa napravila? Kako si okupljala izvođače?

Maja: Materijali su nastajali kroz grupne sastanke i probe na kojima smo izmjenjivali iskustva i ideje koje smo htjeli podijeliti s publikom. Začetnice grupe smo bile Sanja Hrenar, Marina Petković i ja. Nakon toga su nam se pridružili Anica Tomić i nekolicina prijatelja koji su i sami htjeli iznijeti svoje estetsko i tematsko viđenje kazališnog izražavanja. Imali smo psihološki, filozofski i poetski različite poglede na svijet i umjetnost, i to je bila odlična kombinacija za međusobno obogaćivanje. Kada bih izdvajala neka imena koja su utjecala na naš rad onda bi to bile Sylvia Plath i Pina Bausch.

Anica: Možeš li ukratko prezentirati te predstave i mjesta na kojima su se one izvodile?

Maja: Prva predstava se trebala zvati *Crčići, ruž za usne ili samoubojstvo*, no kako je prva izvedba bila na Lidranu, škola koju smo sve tri pohađale nije htjela prijaviti predstavu pod tim nazivom radi tada recentnog slučaja samoubojstva jednog učenika. Stoga smo se odlučile za alternativni naziv *Gole i čelave* koji je zadržan i za sve buduće izvedbe. Tada smo išle u treći i četvrti razred srednje škole i zanimali su nas utjecaji iz okoline koji na nas djeluju posredno ili neposredno te njihove posljedice. Od obitelji, raznih medija ili škole kao institucije. Zanimalo

nas je postavljanje pitanja i davanje mogućih odgovora o duboko ukorijenjenim obrascima čovjekovog konformizma ili buntu prema odgovarajućim načinima ponašanja i razmišljanja. Predstavu smo igrali svuda, od Lidrana do raznih klubova i kazališnih prostora, te u razne svrhe, od proslave povodom Dana žena do raznih alternativnih događanja. Sljedeća, a ujedno i zadnja predstava bila je *Ja te volim, manje ili suviše, izobličeno pokvarenošću kao što je ostali svijet, ako se pokvarenost može objasniti kao način na koji drugi ljudi misle...* U toj predstavi smo se bavili fizičkim teatrom. Probali smo prikazati (ne)prihvatanje predrasuda oko muških i ženskih uloga koje nam je društvo nametnulo, npr. muškarci su stvoreni da budu vojnici, a žene seksualni objekti. Eksperimentalni smo sa zamjenama uloga: kako bi bilo da muškarci nose *kombine*, a žene maskirna odijela? Tko bi kome brijač nože, a tko kome priuštio orgazme? Zanimala nas je mogućnost raskidanja sa starim razmišljanjima, tradicijom, i otkrivanje nečega što nam je zajedničko, a to je biti prvenstveno čovjek, a onda izabrati svojom voljom rod kroz koji ćemo komunicirati s okolinom. Probali smo odgovoriti na pitanje: obilježava li nas rod od samog rođenja ili nam obitelj i društvo nametnu specifične muške i ženske karakteristike?

Anica: Smatraš li da je grupa uspjela nešto promijeniti – stvoriti neki novi oblik izričaja ili barem utjecati na

tadašnju kulturnu situaciju u alternativnim krugovima?

Maja: Mislim da smo uspjeli promijeniti modus klasičnog kazališnog izražavanja. Zanimalo nas je sjedinjenje autor-skih ideja, osobnih emocionalnih senzacija i tijela kao izražajnoga sredstva. Dakle osjetila, tijelo i intelekt koristili smo kao jedan prirodni sveobuhvatni mehanizam. Ne znam jesmo li mi utjecali na tadašnju kulturnu situaciju u alternativnim krugovima, ali znam da me izrazito veselila činjenica da nismo jedini koji su imali što reći. Postojala je velika scena amaterskih kazališnih grupa, pogotovo onih koji su htjeli iznositi svoja iskustva i pokazati produkte svojih istraživanja.

Anica: Što su konkretno tebi donijele te izvedbe i sam rad na predstavama? Jesu li te na neki način preusmjerile i uputile prema drugom mediju, s obzirom na to da trenutno studiraš filmsku režiju u Pragu?

Maja: Meni su izvedbe tih predstava omogućile prezentirati osobna viđenja svijeta oko mene i svijeta u meni. Htjela sam djelovati svim svojim bićem na pasivnu okolinu i pojedince koji su imali potencijal da izađu van iz svojih ustajalih i uspavanih intelektualnih i emotivnih granica. Proces rada na predstavama bio je najzanimljiviji dio jer smo na taj način putovali kroz nove ili već iskušane dimenzije vlastitih individualnih različitosti i uspjeli povrh svega uživati kao kolektiv koji izbacuje određenu energiju iz sebe. Moj ulazak u novi medij je zadnji impuls da ostvarim autorski izričaj. Voljela bih se u budućnosti u stvari baviti pedagoškim radom jer nakon osobnog razvoja koji nije završio, ali za kojeg mislim da je doživio svoj umjetnički maksimum, želim jedino utjecati i uživati u prirodnosti i spontanosti djece i mladih kojima trebaju modeli, a ne kritika.

III. REVOLT

Epilog

Not your bitch! prestao je s djelovanjem vrlo brzo nakon jedne od zadnjih izvedaba na FZKA-a u prosincu 1998. godine. U to vrijeme uistinu smo vjerovala da mijenjamo, ne samo kazalište, već i ljude koji su dolazili gledati naše predstave. Tada nismo mislile da će nam kazalište postati profesija. Vjerovala smo da grupne dinamike uistinu mogu mijenjati loše okolnosti, a i danas se borimo za isto,

zadržavajući etičke i estetske postavke koje smo si zacrtale još u tim danima. No, danas je odgovornost veća, a želja da s istim entuzijazmom, ali i individualnom odgovornošću zarazimo i ostale, ponekad je teško provediva. Čini mi se da je upravo ta vrsta šizofrenog ludila, upornosti i iskrenosti jedini način da se kazalište ponovno pretvori u ono što jest: mjesto svečanosti i obreda te vraćanja nama samima.

¹ Sljedeći fragmenti objavljeni su u časopisu *Revolt*, za kojeg smo Maja i ja govorile, ako se dobro sjećam, 1997. godine. Naslov rubrike bio je *Incognito – vodič po alternativnim kazališnim skupinama, a razgovor i osvrt na rad skupine potpisao je Dalibor Jurišić.*

Gole i čelave, sinopsis po slikama. 1. slika: ispod bijele plah-tice tri djevojke, pokazujući svoju prisutnost hiotanjem, upućuju na stvaranje novih oblika, odnosno novog života. 2. slika: oblačenjem odjeće postaju stvarne osobe koje iznose gledateljima podatke o sebi. 3. slika: djetinjstvo nam je obilježeno individualnim sramežljivim pokretima, koji će na kraju izrasti u zajednički otkriveni ples i igru. 4. slika: djevojke se šminkaju i time pokazuju ulazak u svijet odraslih, iznošenjem iskrenih detalja iz svog života nude otvorena vrata u svijet intime. 5. slika: unutrašnju sliku svijeta otkrivaju iz novinskih članaka i shvaćaju da ženu možemo grčiti, ljubiti, ali i silovati. 6. slika: ogođene su tom spoznajom, njihov potisnuti senzibilitet i osjećaji burno se oslobađaju u hysteriji. 7. slika: morbidno i iskrivljeno viđenje sebe samih i svijeta koji ih okružuje završava vriskom i skidanjem odjeće. 8. slika: lutke iz izloga dobivaju njihove karakteristike, a one postaju gole i čelave poput tih neživih lutaka. Djelomično preuzeto iz *Zbornik drama i predložaka za igre praizvedenih u programu 21. SKAZA-a, Zagreb, 1997.*

² *Zbornik drama i predložaka za igre praizvedenih u programu 21. SKAZA-a, Zagreb, 1997.*

Izjave publike nakon izvedbe na 38. FHKA-u: "Jako me se dojmilo" (studentica iz Zagreba); "Ovi su pobijegli iz Vrapča" (Vlatka Tomić, učenica); "Odlično! Ispočetka naporno. Pljucanje na kraju je osvježilo!" (Ivica Domanić, glumac); "Sporkarije! Ništa ne kapim. Gole guzice." (Vinka Dragičević, umirovljenica); "Sviđa mi se scena sa pljuvanjem i feminističkim stavom. Divni su, jedan od najjačih alternativnih teatra u Zagrebu." (Mislav Bezovnik Magla, glumac); "Grubo." (Ivo Vahović, učenik); "Super. Sjajni su. Super koncentracija, relaksirani su. Sviđa mi se scena silovanja. Odlično obrađena tema muško-ženskog odnosa." (Vedrana Četković, glumica) Usp. *Bilten 38. FHKA, Stari Grad na Hvaru, 1998.*

U međuvremenu Maja je diplomirala na Pedagoškoj akademiji i upisala filmsku režiju na praškoj FAMU, dok je Anica diplomirala kroatistiku i komparativnu književnost na Filozofskom fakultetu te kazališnu režiju i radiofoniju na ADU u Zagrebu.